

SZERKESZTŐ
SZOKOLY VIKTOR.
(Dohánytca 1. szám.)

Megjelenik minden csütörtökön, sokféle képpel ellátva.
Előfizetési ár: Egész évre 6 forint; félévre 3 forint; negyedévre 1.50 forint.
Előfizetheti minden postahivatalnál és könyvtárban.
Hirdetések díja: 1 hasábos petit sor 7 uj kr.

KIADÓ-TULAJDONOS
az „ATHENAEUM”,
(Barátkotere 7. szám.)

Figyelmeztetés.

Pár nap mulva megjelenik

az „ATHENAEUM” kiadásában

s általa Magyarország minden könyvkereskedésében, továbbá Bécsben Gorischek
könyvkereskedésében (Stefansplatz 6) kapható:

Az

„Athenaeum” kis képes naptára 1871-re.

1. évi folyam: 4-rét 104 oldal, 19 igen szép képpel. Ára 50 kr.

TARTALOM:

Bemutató.

Vázlatok az emberiség újabb történetéből.

Földünk a nagyító üveg alatt (képpel).

Az ónépek kihalása.

Az indiánok kiirtása Észak-Amerikában (4 képpel).

A tasmániai őslakosok kihalásának 16 teteje (2 képpel).

Az orosz állam átalakulása és a parasztvándorlás

Népvándorlás az amerikai continensen.

A kínaiak bevándorlása a Mississipi völgyébe.

Népismeik és társadalmi rajzok napjainkból.

A szabadság, egyenlőség kinyilvánítása Észak-Amerikában. (A négernek uralma Washingtonban. — Az amerikai vasut-
mágnások hatalma és egyeduralma — Hivatal-vadászat a köztársaságban. — A félérek és eketék Dél-Caroliná-
ban. — Nézetek az iskolázásról. — Munkáshiány. —
Vallási türelmesség. — Kellőmetszések és udvariasság.
— Nagyon sok a fiskális. — Newyork zarnoka.)

Hindostan egy néptája és egy temploma (képpel).

Séták Jeddoban (két képpel).

A monomismus hanyatlása.

A délamerikai köztársaságok politikai és társadalmi erköl-
csei. — Paraguay és Uruguay. — Urquiza tábornok meg-
gyilkoltatása. — Don Solano Lopez. — A politikai pártok
és szabadelvűek. — Uj-granadai állapotok.

A nazarenusok Magyarországon.

Az oncidá-creeki kommunisták.

A természettudományok és a materialisták.

A Darwinismus és alapelvei.

A fajok keletkezése egymásból (9 képpel). — A hydra
növény-állattól az óriási habaréig. — A tengeri arany-
peremes (félig növény félig állat). — A féka, a jegesmed-
vék és az albák. — Átmenet a hüllőkből a madárfaiba (a
galléros gyík és a solenhofi griff). — A majmokból az
az emberekig (Jenny a a matróz és Antonio a csimpanz
nőjöm.)

Darvin és értelmezői (a halhatatlanság tagadása).

Összegezethető-e az istenreli hit a t. d. mánynyal

Kisebbségi tisztár.

A magyarországi és erdélyi szab. kir. és mezővárosok tisz-
tikara. — Legújabb vásárok. — Ipar- és kereskedelmi
kamarák. — Gazdasági egyesületek.

Cikkek: „A tengeri arany-pemecs.“ *S. J. F.-től.* — „Oh! maradj világi.“ (Költemény.) *Vajda Bertától.* — „Hindosztan egy népfaja és egy temploma.“ *Kun Símuel-től.* — „Calobozo átadása.“ *Beszély.* (Folytatása.) *Gerstäcker Frigyes-től.* — „A testgyakorlatok az ó-korban.“ (Vége.) *Petheő Dénes-től.* — „A mormon prófeta háza és női.“ (Vége.) — „Hiresebb

büntények.“ *Golenich Károlytól.* — „Egy hét története.“ *Vadnay Károlytól.*

Képek: A tengeri arany pemecs. — A nagy pagoda Combaconumban. (Mutatvány az „Athenaeum“ kis képes naptárából 1871-re.) — A porosz király és hódító kísérete Sedan előtt. — Honvédujonok. (Munkácsy Mihálytól.)

Irodalom.

Megjelent az „Athenaeum kis képes naptára“ 1871-re, melyből lapunk mai száma pár cikket és képet közöl. Ezek és hirdetésünk között olvasható gazdag tartalma, azt hisszük legjobban ajánlat lesznek e naptár számára, melyet Magyarország és Erdély szab. kir. és mezővárosainak tisztikara egészít ki.

Az Igazmondó naptár 1871-re. Igen érdekes történelmi és humoros olvasmányokkal a nép számára, valamint az ellenzéki vezérfiak életrása és arcképeivel. — Tartalma szintén hirdetésünk között van egész terjedelmében.

Szerkesztői üzenetek.

— *Budára:* K. J.-nak. Elolvastuk. Minden világtörténetben, s részben Lexikonban is föl található ezeket.

— *Szarvasra:* Abból a régebbik fajtából szivesebben látnánk.

— *Pesten:* Cs-p M.-nak. A „Heti Posta“ tárcájában fog megjelenni.

A kiadóhivatal üzenetei.

— A „*Hazánk s Külföld*“ 1869-diki első negyedévi, avagy egész évi folyama illő árért megrendelhető Símege F. Niepold Mihály gyógyszerész urnál.

— Az 1867- és 1869-dik évi első negyedévi folyamokat pedig Hubenay János ur (N.-Keresztutca 2. sz.) 3—3 frujával kész átengedni, valamint az 1865—66-, 67- és 1868-diki teljes évfolyamokat is.

Ujdonosságok.

— *Figyelmeztetjük t. olvasóinkat, hogy lapunk mellett ezentúl nem fognak előfizetési fölhívások szétküldetni, miután egyszerű 5-kros postai utalvánnyal minden posta megküldi kiadóhivatalunkhoz az előfizetési összeget. Mínhogy közeledink az utolsó évnegyed elejéhez, vagyis októberhez, fölkérjük olvasóinkat, sziveskedjenek előfizetéseiket (melyek föltételei minden számunk borítékán olvashatók) mielőbb megújítani, hogy a szétküldésben a hátramaradt elkerülhessük. Tudatjuk e yszersmind, hogy oly új előfizetők, kik mult január 1-jétől óhajtanák lapunkat bírni, a már megjelent három évnegyedi folyamra is előfizethetnek, s hogy „**Bem tábornok jutalma**“ című ezidei pompás műlapunk próbanyomata már elkészülvén, az míg ez évben minden egész éves előfizetőnek megküldetik, 30 kr. csomagolási és bélyegilletéknek a kiadóhivatalhoz küldése után. Egész évesnek tekintetik az is, ki bárcsak évnegyedi részletekben, de mind a négy évnegyedben előfizetett.*

A „*Hazánk s Külföld*“ kiadóhivatala.

— Tisztelettel felhívjuk a közlekedésügyi miniszteriumot postáink irtózatos lelkiismeretlenségére s rendetlenségére. Közelebb egy szerkesztőségünk számára Pestől 4 mérföldnyi helyről e hó 12-kén receptisszal feladott s kéziratokkal terhelt levél e percig sem jutott kezeink közé, a miért lapunk több, előre kijelölt cikkének és képnek a jövő száma kellett elmaradnia.

* *(Válasz N. Ö. urnak.)* A „*Hazánk és Külföld*“ ez idei 3-ik számában a „Csetatye Boli“ leírásánál a következő sorok olvashatók: „Juon elmondá,

hogy ez volt a hajdan itt lakó Boli nevű remete temploma, kitől e barlang nevét is vette. Van-e igaz az öregnek? nem tudom“ stb. miből látható, hogy a közlő csak egy, azon vidéki ember szavait idézi anélkül, hogy az olvasóval a mondottak valóságát elhitetni akarná. Tudjuk, hogy a nép egy-egy helyről több, egymással ellenkező regét beszél; így vagyunk Bolival is, kinek tán költött egyéniségéről a nép kétféle alakban emlékezik.

St. Ö.

* *(Figyelmeztetés.)* A „magyar jogászszyülés“ alkalmából, tudvalevőleg, f. hó 25-én dísz-ebéd is rendezetik, melyben a jogászszyülés tagjain kívül idegenek is résztvehetnek; hogy a bizottmány a résztvevők száma iránt magát legalább némileg tájékozhassa: figyelmeztetnek mindazok, kik nem tagjai a jogászszyülésnek, de a dísz ebédben részt kívánnak venni, miszerint jegyeket (egy teríték ára 5 frt) legkésőbb f. hó 23-ig a központi irodában (vácutca Szentkirályi-ház) váltani sziveskedjenek, miután később jelentkezőknek jegyek nem fognak többé kiszolgáltatni. Egyuttal felkéri a bizottmány mindazokat, kik a folyó hó 26 kán a redoutban rendezendő zártkörű tánevigalomban részt venni kívánnak és meghívókra igényt tarthatnak, de olyat talán elvételéből nem kaptak volna — mi a legpontosabb kezelés mellett is ki nem kerülhető — sziveskedjenek jegyekért (egy személyjegy ára 3 frt, egy családijegy három személyre 5 frt, háromnál több személyre 8 frt) mielőbb a központi irodához fordulni.

(Régi magyar zeneművek.) Bartalos István közelebb buvárlati útjában egy 1572-ből való strassburgi zenegyűjteményben két magyar dara-

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

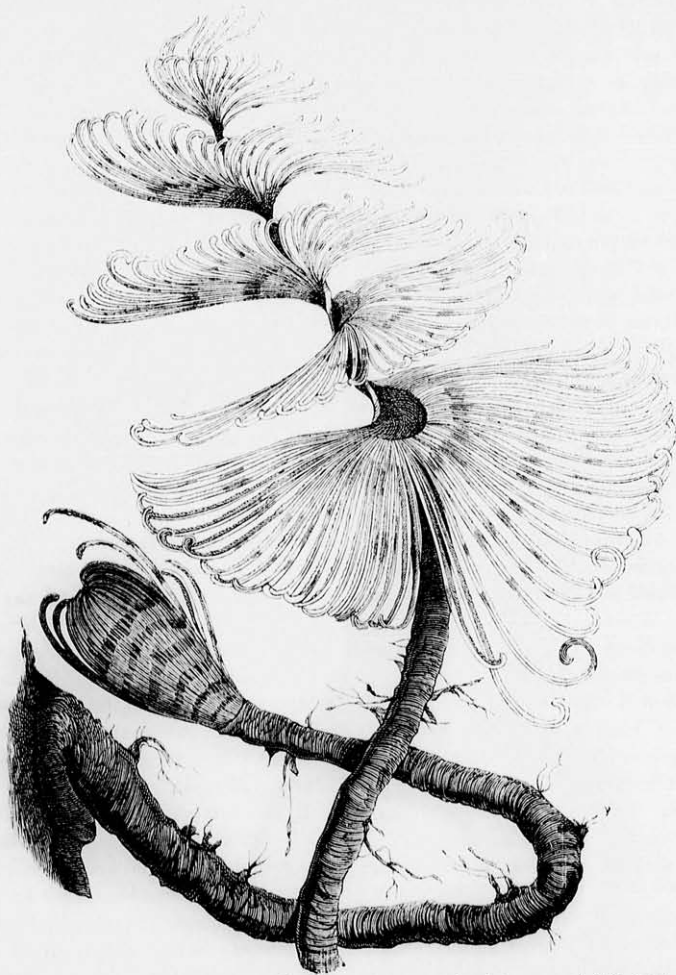
38. szám.

Pest, 1870. Szeptember 22.

VI. évfolyam.

A tengeri arany-pemecs.

A növényi szervezetből az állati élet melegébe föld erjedésében alig létrejőve, hengeralaku test-átmenő testek közül egyik legesodálatosb nemű | tén semmi lábakkal vagy karokkal nem bír, s csak

A tengeri arany-pemecs. (Mutatvány a „Athenaeum” kis képes naptárából 1871 re.)

az arany-pemecs vagyis páfrán-giliszta, mely a mi földi kukacunk valóságos atyafia. Hanem míg ez szegény együgyü kis férgek, mely az iszapos

gyűrűzetes testének nyavalyságos összehuzása és tovább tolása mellett haladhat, addig tengeri testvére már nagy fejlődést tett e részben. Ha a ten-

gerpert zöld hinárja, vagy a mélységben viruló félig állati, félig növényzeti világba letekintünk, ott találjuk a többi közt a mi páfrány-gilisztánkat is: s csodálkozunk az elevenségen, szinpompán és sokféleségen, melylyel e tengeri-giliszták szárazföldi rokonaikat felülmulják. Dr. Jäger, ki ez állatokat a trieszti öbölben, saját megfigyelése után írja le, következőleg festi:

Ha szemügyre vesszük ezen állatokat, feltűnik mindenekelőtt, hogy testük nem oly csupasz, kéz- és láb-műszernélküli, mint a földi gilisztáké. Testük gyűrűzetéből majd ágasbogas, majd leveles formájú tagjaik nőnek ki, büttyök alaku törzsféle kinövések helyett inkább sertealaku usz-szárnyaik vannak, melyek nemcsak az állatnővényt tovább haladási eszközeit, de a legpompásabb védő és támadó fegyvereit képezik. Némely nemzetségek-nél ezenkívül pikkely alaku keményedések nőttek párosával a gyűrűzetekre; míg némelyeknél hatalmas fogsorral vagy fűrészszel ellátott álkapcsokat észlelhetni, melyek ki- és behuzható ormányokon helyezkék el; sőt ezek világitókkal (szemekkel) is bírnak, mik a földi gilisztáknál teljesen hiányoznak; ez állatok némelyik nemzetsége egész a pazarlásig el van látva szemekkel. Nemesak hogy sokan négy szemmel bírnak fejükön, hanem némelyek ezenkívül testük végén is ellátvák ilyenekkel, sőt találtak már olyant is, mely számos testgyűrűinek mindegyikén egy szempárral bírt. Különbözik ez állatok belső szervezete számos megfigyelések és vizsgálatok szerint, teljesen földi gilisztáinkéhoz hasonló, úgy hogy ez állat is, a hány gyűrűből áll, annyi (elszakitva is tovább élhető) lényt képezhet, s innen van az, hogy majdnem minden izületen más és más alaku kinövései lehetnek, mintha a természet kísérleteket tenne rajta, melyik testrészen miféle végtag vagy szervet lenne szükséges.

Ha a gilisztákat a tökéletesebb szervezetű, de szintén tagozatos vagy gyűrűzetes rovarokkal, rákokkal és esigolyás állatokkal összehasonlítjuk, mindig úgy tetszik, mintha ezek csak kísérletek és anyag-próbák volnának a természet nagy retortájában annak meghatározására: mennyi izzből, sorból és miféle alakból legyenek ez állatok végtagjai.

Ez állati-növényeknek a víz színére merülésük vagy szárazraival való huzamosb kiszorításuk miféle változásokat szülhet formájuk és képességükre nézve: azt most megmondani nem tudjuk, de hogy a habarcok és más ilyenemű jobban kifejllett, de belső organismusra nézve velük majdnem teljesen egyező állatok, ezek őseinek egyikétől származhatnak: azt nem tartjuk oly lehetlen dolognak. A mi állatunk bővebb rajzát és szépségét illeti, erről persze a melléklet fametszvény csak kevés fogalmat adhat, miután ez állatok pompája leginkább színességükben található. Ha esendés időben lassan egy osztriga-telep fölött halad csolnakunk, csakhamar feltűnik az osztrigákkal megrakodott cölöpöken egy kar hosszúságú, de jóval vékonyabb pálcikaforma valami, mely majd felfelé nyújtogatja magát, majd a mélybe hajlong le. A gyakorlatot szemű mindjárt felismeri e pálcika mivoltát, míg az ezzel ismeretlen csak akkor figyel reá, ha a pálcikából itt-ott tenyérynyszerű, haragos-piros rojzotat-féle sertéket lát kimeredni, mi azonban, ha a cölöpöt megtaszítjuk, azonnal behuzódik. Ha már most kíváncsiságtól izzetve e pálcikát a vízből kihúzzuk, úgy egy bőrszövetű és piszkos barnaszínű vékony pálcikához hasonló alakmányt találunk, melyen semmi nyomát sem látjuk az előbb észlelt pompás részeknek. Hanem tegyük csak tengervízzel töltött kádba s várjunk türellemmel egy ideig, úgy majd teljes pompájában láthatjuk meg e csodaállatot. Lassan, egyes lökésekben emelkedik a vessző függőleges irányba, s vége hirtelen megnyilván, a festő pemecéhez hasonló piros fej emelkedik ki, melynek folytatását, kigyóformán tekergető, s pompás színben játszó serte tekercek képezik, melyek azonban inkább a páva-óvil szálaizhoz hasonló képzettel bírnak. Mindig jobban kifejlődik e páfrányalaku növény-állat, s utoljára egész bókolással hajlong jobbra balra; ilyenkor esendesen kell lenni, mert ez nem oly hű, mint a nők vagy a pávák, hanem a legkisebb zörejre egész pompás toilletjét berántja előbb rajzolt igénytelen borpálcikájába, s lekonyítja fejét, melynek csokrát még egy ideig kiünn hagyja, mint képünkön látható.

Ilyen volna az arany-pemec a földközi tengeren, a déli tengereken még pompásabb. Hanem a ki a csalódásnak nem kedvelője, az elégedjék is meg ennyivel, s ne bontsa fel azon borpálcikát, melybe e pompa visszahuzódott, mert ott csak egy csunya, rőf hosszúságú, vastag és gyűrűtestű gilisztát fog találni.

Oh! maradj világi.

Utánad kiáltok ama pusztaságba,
Melynek sivatagját gyászos lelkek járja.
Hisz ifju madárként most keltél csak útra,
E szomorú tájra tévedésből jutva.
Itt ne állapodj meg, szállj o-lább, szállj, kérlek!
Mély talány a szív, és hosszú még az élet,
Hátha hallatsz könyet, s késő lesz magbámi:
Oh! maradj világi.

Hangozzál el dalom! Legyen ez a sarkja,
Melyet a véletlen im, elődbe hajtja,
Sötét hullámiból gondolataidnak,
Ez vígjen a révbe, melybe téged hívnek:
Szerelem, öröm, s az édes ifjuságnak
Ezerféle vágya, mik a szívre szállnak.
Vértezett-e kebled? Vakmerőn ne állj ki!
Oh! maradj világi!

Vagy hajótörést tán már is szenvedtél te?
S remény-koszorudat a vihar eltépte?
S bánattoddal szállsz most egy kopár szigetre:
Melynek nincs virága, lombja s kikeletje.
Lehet, óhajtod e pereben a nyugalmat.
Ámde a szív tenger, melyet egy fuvallat
Ismét felver, s dalnak megpihent hullámi:
Oh! maradj világi!

Hő szíveddel hű zös falak közé lépsz te,
Nem erre születted! . . . Gyászruhádát tépd le!
Láttam szép szemednek lobbant titkos lángja:
S hidd, százszor oroszlán! a szenvedély zárva.
Ébresszen fel szava n, zengje át mély éjjel,
S dobogó keblére öleljen az élet;
Eszméted, minéi álmát engedél tovaszállni:
S oh! maradj világi!

Fajda Bertal.

Hindosztan egy népfaja és egy temploma.

A *pars*-ok vagy *tüzimádók*. Olyasóink előtt tán ismeretes lesz azon szomeru kép, melyet Vámbéry Ármín hazánkfián, a perzsiai *tüzimádók*, a „gebrek“ állapotáról feltárt egy nagyobb értekezésében. Mi itt ezeknek törzsrokonait, a Perziából Keletindiaába átszívárgott „*pars*“-okat akarjuk ismertetni.

A *parsok* tudvalevőleg ugynevezett *tüzimádók*, ők a vilárosság hitét vallják; a tüzet, mint tisztító elemet szentnek tekintik, és a tűz profán használatától való tartózkodásukban annyira mennek, hogy légfegyvert sem használnak, és akármely cédra gyujtott tüzet el nem oltanak. A *parsok* továbbá egy legfelsőbb, örök és mindenható lényben hisznek, mely a létezőket teremtette, és elhez fordulnak imáikkal; hiszik a jó és rossz ellentétét: *Ormuzd* a vilárosság geniusa, *Ahriman* a sötétségé; ugyszintén hiszik a lélek halhatatlanságát, az erény megjutalmaztatását és a bűn büntetését egy más világban.

A *parsok* nagy ragaszkodást tanusítanak régi szokásaikhoz és intézményeikhez, s valóban állíthatjuk, hogy azokban több mint ezer év lefolyása alatt vajmi kevés változás történt. A *parsok* aerája (időszámítása) *Yesdedsherd*, az utolsó *Sassanid*-házbeli uralkodó trónraléptétől veszi kezdetét, a ki 610-ben *Omar* bagdadi kalifa által üzetett el. 1862—63-ban a *parsok* 1230-at irtak. Az esztendő tízenkét hónapra oszlik, mindegyik hó harminc napot számlál; ezenkívül minden év végéhez öt napot ragasztanak és minden 120 évben egy szökő hónapot vesznek föl, így egyenlítőn ki időszámításukat a körülöttük levő mohamedánokéval.

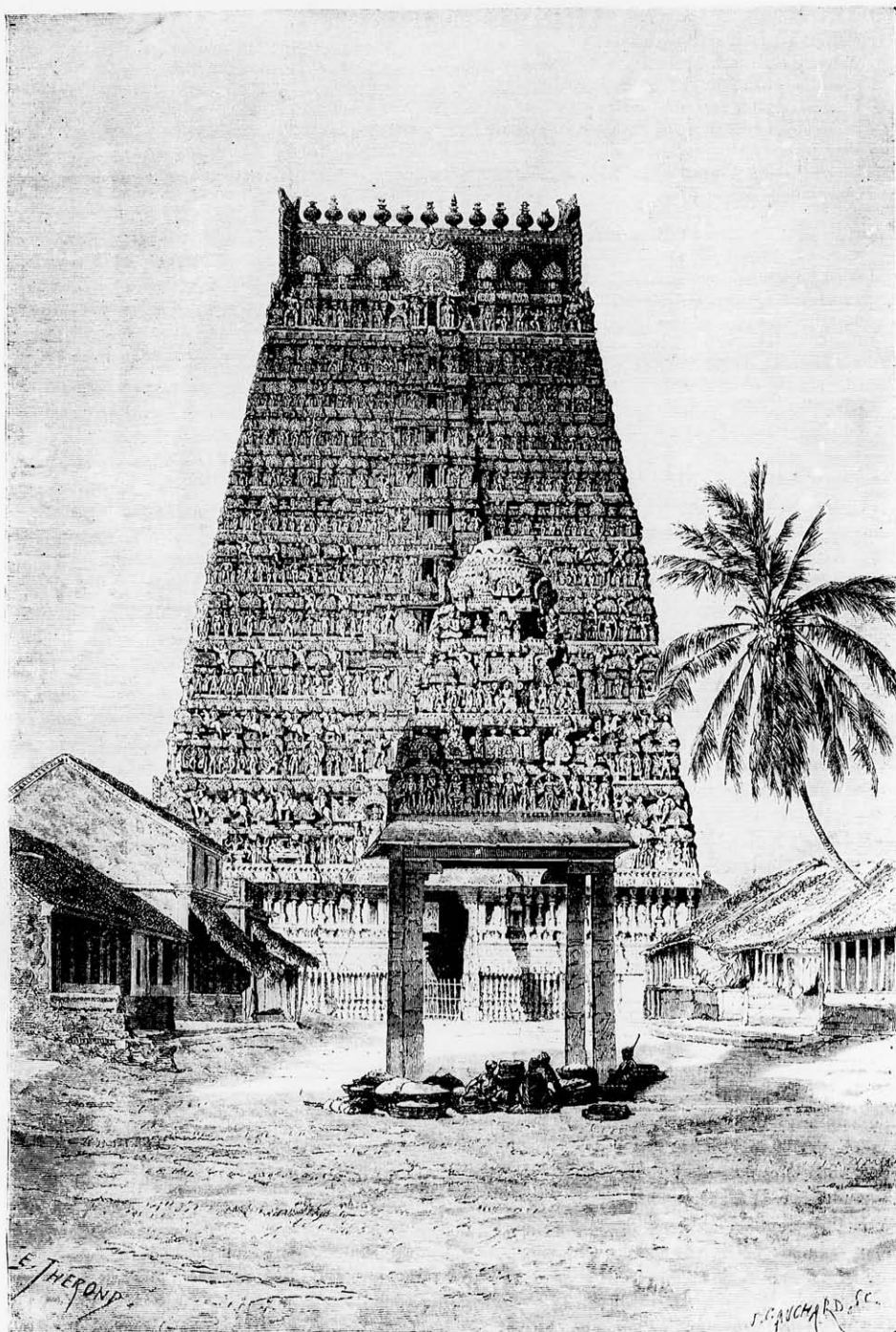
A hol csak a helyiség megengedi, a *parsok* reggelenként és pedig napfölkelte előtt a szabadba mennek, és midőn a nap a láthatárra jön fel, letérdelnek és imádkoznak a „teremtő jelképéhez“ az „élet csillagzatához“, hogy ők a napot nevezik. Mély és ünnepélyes benyomást tesz az emberre, ezernyi és ezernyi *parst* korán reggel és napnyugta előtt *Bombayban*, az erőd előtti nyílt térségen összegyűlekezve és áhitatosan hajlongva látni. A nők nem vesznek részt az isteni tiszteletben.

A *Koukai* parton több temploma van a *parsok*-nak, melyekben a szent tűz éjjel-nappal tápláltatik; ennek két neme van. Az egyik *Atesch Beh-rám*, a kaspi teugermelléki földolaj-forrásokból eredt és még nem aludt el; csak három templomban egy ez: az *udeipuri*-ban, *Damán* közelében, *Nassaryban* és *Bombayban*, hol számos fával ezüst rostélyo' között tápláltatik. A második, az *Adarvan*, nem oly mértékben szent és a többi *parstemplomban* ég.

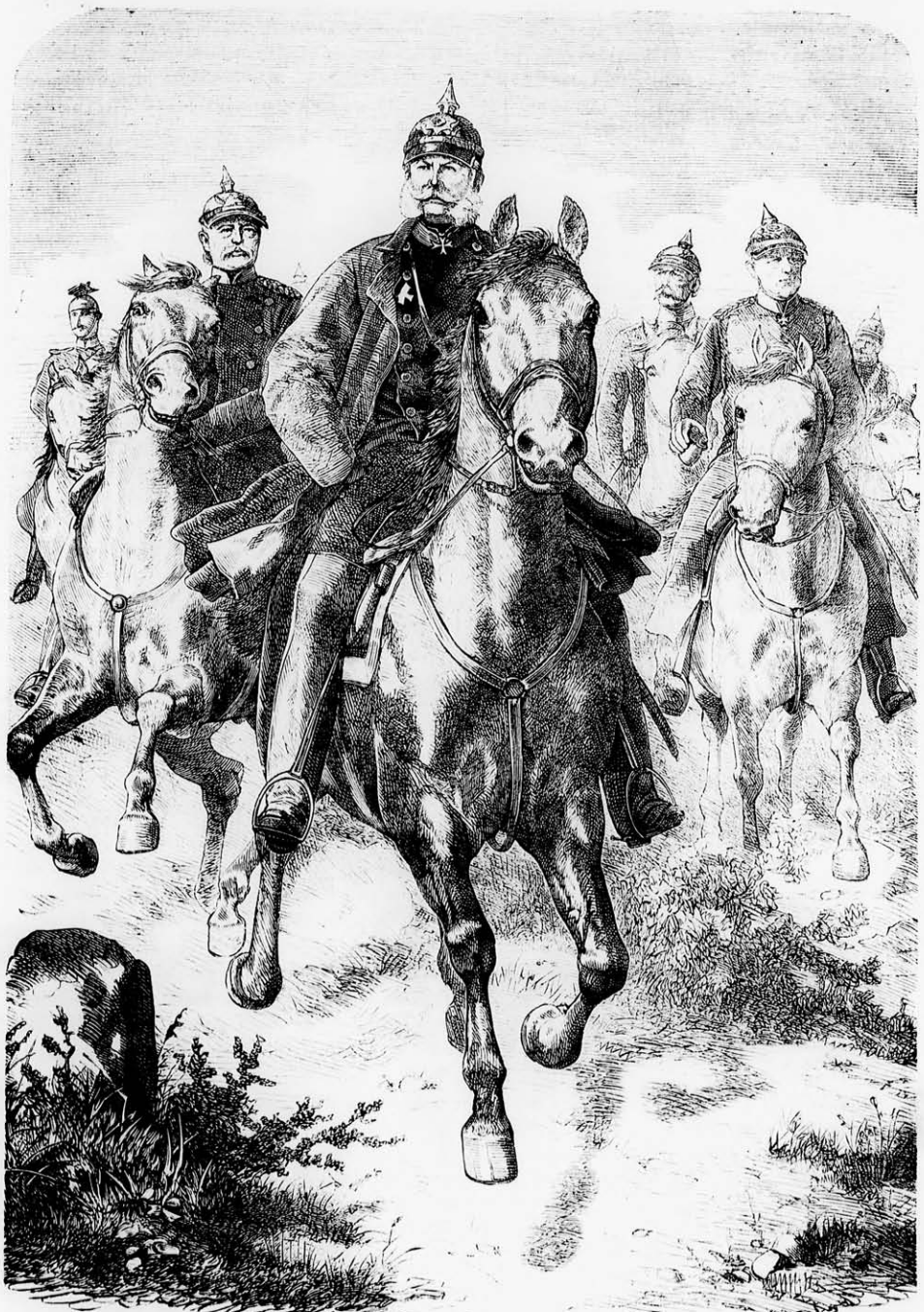
A *parsok* családi élete patriarchális jellemű és különösen szívet emelő látványt nyújt a szülöket szép és fürgé gyermekeik körében látni.

Mielőtt befejeznök ezen ismertetést, *Hindostan* egy másik nevezetességét kell felemlítenünk, és ez a *combacorum* pagoda, melynek leírását *Grandidier* francia utazó elbeszélése után közöljük:

A *combacorum* főpagoda *Sarangában*, vagy más néven *Rama* istenségnek van szentelve. A templom előtt egy köböl épült menyezet emelkedik, négy oszlop által tartva; ezen lánol bizonyos ünnepek alkalmával a szent tűz, a *Vedák* (índ szent

A nagy pagoda Combaconnumban. (Mtatvány az „Athenaeum” kis képei napta-ából 1871 re.)

A porosz király és hódító kísérete Sedan-előtt.

könyvek) által előírt módon; ugyanakkor a pagoda egfelsőbb emeletén egy másik tűz is gyújtatik, hogy a hívők a távolból is megláthassák.

A „mandapam“ közelében, egy szalmával fedett fészér alatt egy hadi szekér áll; ez fából való és nehéz kerekeken nyugszik, az egész telve van faragványokkal, melyek azonban vastag füst és porréteggel befedve levén, alig látszanak. Ez időntalan jármű arra szolgál, hogy Saragaban isten rajta olykor-olykor hívői között sétakoeciszásokat tegyen.

Rama temploma Combaconumban egyetlen pagoda által képviseltetik, mely tizenegy emeletből áll és csucsán tizenegy gömböt hord; ezen gualaalku torony mindegyik oldala egészen fedve van szobrokkal, melyek közül az első emeleten levők életnagyságúak, a többiek minél magasabban vannak, annál kisebbek, s a kariatydáknak egy egész seregét képezik, a legkülönfélébb helyzetekben; helylyel-közzel oly jeleneteket lehet látni, melyek a hinduk tulesapongó, buja képzeletét eléggé jellemzik.

Ezen pagoda különösen óriási teriméje és az oldalait ékesítő megszámlálhatlan mennyiségű szobrok által vonzza magára az utazó figyelmét;

de ha belsejébe lépünk, ott semmi megtekintésre méltót nem találunk, miután nagyon is szűk; bal-felől egy kis mandapam emelkedik, mely körül-belől száz durva kivitelű oszloppal ékeskedik. — A szentély nagyon egyszerű, mint a deceáni legtöbb pagodában.

Első tekintetre különösnek tetszik, hogy a szentély, hol a balványkép van elhelyezve, s mely annyi milli hívő tisztelőt és imádásának legfőbb tárgyát képezi, semmi feltűnőt nem mutat, míg a mandapamok és pagodák a legkülönbözőbb és leggazdagabb ékítményekkel vannak ellátva; úgy látszik mind arra van számítva, hogy külsőjük által hassanak a nézőre. Már Fergusson, egy régibb utazó tette azon indokolt észrevételt, hogy e szentélyek annyira nevezetes és feltűnő környezetüket, s folytonos szépíttetésüket csak különös hírben álló szentségüknek köszönik. A hívők nem akartak s nem is mertek szentségtelen kézzel nyulni a templomhoz, mely mindnyájok előtt oly nagy tisztelőben áll, s azért azt körülverték oly épületekkel, melyek a körülalakók tehetségük és vagyonuk szerint, többé-kevésbé díszesek, és csaknem mindig tul vannak halmozva a legeifrább ékítményekkel.

Kon Sámuel.

Calobozo átadása.

— Beszély —

— *Gerstaecker Friggesztöl.* —

(Folytatása.)

Sennora Vidaurri a szobában állott, s tagjai a félelemtől reszkettek, mert Rafaelának nem volt annyi ideje, hogy tervébe beavatta volna, ha valóban készített már előre ilyet, hiszen minden oly gyorsan történt, oly borzasztó gyorsan jött. Colina csak pénzt kért, s ez a kivitelhez majdnem biztos eszközül szolgált. Ha elveszi a pénzt, ugy meg van nyerve, s Felipe mentve van.

Felipe Morro, a reconquistadorok kapitánya, ezalatt azzal foglalkozott, hogy a szűk udvarban, az eléggé világító holdvilágnál utat találjon a menekülésre a falakon keresztül: de Tadeo nem tűzött, midőn tisztjének azt mondta, hogy a „kék“ hátul nem tud elmenekülni, mert körülbelül tizenhat lábnyi magas, sima köfal keríté az egész földdarabot, s ez szükséges is volt oly tartományban, hol az örökös forradalmak kényszerítik a lakosokat, házaikból várt alakítani, hogy a rablásoktól magukat biztosítsák. Ott hágeső nélkül keresztül jutni nem tud, akármily ügyes legyen is, s most már egyéb — gondolta magában — nem marad hátra, mint magát keresztülvágni, mert erősen

elhatározta, hogy elfogni nem hagyja magát. Ismét eszébe jutott neki az, a mit a vendéglősné a poszadán még ma a „szegény Mates“-ról mondott, s annak sorsát nem akarta osztani. Hm — a dolog hamarabb jött, mint gondolta; — most a sárگا tisztnek megmondhatta volna az üdvözlöt a mit megígért. Akkor nagyon könnyelmű volt.

Rafaela a máskor oly bátortalan, sőt félénk leányka, ezalatt az ő érdekében járt el. Hiszen a vést még mindig el lehetett csekély összeggel háritani kedvese fejeéről, valamint saját házaról s reszkető kezekkel sietett kis poleáchoz, hogy az összeget onnan aranyban és ezüstben kivégeye.

Az anya az ajtónál állott, alig mert köszönni, a mint azonban a pénz esörgését hallotta, azonnal átlátta, hogy mi körül forog a dolog, s visszatért bátorsága. Sennor Colina valóban elvette barátságos mosolyal az 50 peso-t és biztosítá a hölgyeket, hogy a katonák közeléből azonnal megmenekülendnek, s hogy az oly „közeli rokon“ azon meghagyással, hogy a várost gyorsan elhagyja s vissza ne térjen, kinos helyzetéből megszaba

duland; egy feltétele volt még csak, Rafaela fivérének látni akarta s kezét megszorítani. Oly háznak volt az gyermeke, melyet ő tisztel s becsül, többet nem akart, azután megigéré önjáratával a plázára visszatérni s veszélyes vendége, mihelyt ő a plázához ér, nem fog semmi akadályt találni, hogy a szabad vidékre érjen.

Rafaela egy ideig késtelkedett, de ha ő ezt megtagadja, mindenesetre új gyanura ad okot, s ezt neki kerülnie kell. Azonkívül bármely idegent fivére gyanánt állíthat elébe, mit tudja azt Colina, s gyors elhatározással mondá, ugy hogy anyja is megállhassa, s nehogy az valamiképen elárulja:

— Jól van, sennor, *behozom fivéremet*: magam is örülök, hogy ön őt megismerheti, de ugy e bár, nem fogja feltartóztatni?

— Egy percig sem, hisz magamnak sem szabad sokáig késtelkednem.

Rafaela már elhagyta a szobát, s a másik szobába látta Felipét, kezében revolverével, s mint látszott, ugráskészen, minden ellennel és ellenséggel szembeszállani. Kevés szavakkal tanítá meg azt használni cselére, s a fiatal férfi gyorsan elhatározva, mosolyogva szurá övébe a fegyvert, és készségesen követé őt, hiszen csak hadicsel volt, s a veszély: ő attól sohse félt, mindig kikerülte.

Colina ez alatt a gyönyör tengerében uszott, oly kedves és jónak még eddig soha sem látta Rafaelát, oly közel még nem látta magát céljához. Csak *fivére*, hiszen nem is gondolható, hogy e fiatal lény már elvesztette volna szívét.

Most az idegennel visszatért.

— Sennor! — szólott ez, mialatt erős léptekkel Colina felé közeledett, sajnálom, hogy ily sajátságos alkalommal is tudvalevőleg mint ellenségek találkoznak először; de én határtalanul hálás vagyok, hogy ön...

— Morro kapitány! — kiáltott Colina, ki őt mereven és megrettenve szemlélte, mihelyt a lámpavilágosság körébe lépett, — Caramba, sennorita, ez ön fivére? de ezen gyalázatos cselte meg fogja nekem fizetni. Ön foglyom, sennor, s az örök istennek mondom, jó fogást gondolok tenni. Ellenállás nem használ, a ház körül van vére, — tevő kárörvendő mosolylyal hozzá, a mint látá, hogy Felipe keze a revolveren rángatózik, — hiszen ő nem használhatja azt itt, a hol általa a hölgyeket közvetlen veszélybe, sőt a megsemmisítésbe sodorja.

— Sennor! — viszonzá tehát hidegen, s nyugalmát meg akará tartani, — ön téved a személyben. Én nem vagyok...

— Hát oly rövid emlékezőtehetsége van? — nevetett gúnyosan a fiatal süheder. — Nem emlékszik, midőn körülbelül két hónappal ezelőtt a lázadó Alvaredo-val rokonomhoz, Colina vezérhez jött, fegyvernyugvást kötni? *Én* akkor titkárja voltam s személyét nagyon jól megjegyeztem magamnak. Sennora, legyen szives az ajtót kinyitni, legalább egyelőre az erőszaktól meg akarom kímélni, habár ezt nem érdemli meg tőlem.

Rafaela márványfehéren állott mellette. Utolsó reménye is eltűnt, s habár megkísérli is kedvese a menekülést, minden bizonynyal eltalálnák őt a katonák golyói.

Felipe még gondolkozott, hogy bevárja-e az ajtó kinyitását és azután készítsen e magának szabad utat revolvere lövéseivel, midőn a gyenge, a gyermekkort még alig túlélt leány a fölelemben és kétségbeesésben egy majdnem örült elhatározáshoz nyult. Sem magára, sem anyjára nem gondolva, csak a férfiú veszélyére, a kit első szerelme lángjaival szeretett, s a Colina oldalán függő revolvert kiragadva, mielőtt ez csak lehetőségét is gondolta volna ily támadásnak, egy lépést hátraugorva, s a fegyvert az ellenség mellének irányozva, felkiáltott:

— Az örök istennek, s a megváltó szent anyjára mondom: egy eskü, mely engem megsemmisíten, ha megszegem, egy szó, egy hang s ön vére, sennor, festi be először e talajt.

— Sennorita! — kiáltott valóban megrettenve Colina, — ön nem tud oly fegyverrel bánni.

— Akár tudok, akár nem, — kiáltott a leányka, azonban némileg mégis csendesítvén elővigyázatalt hangját, — ujjam a ravaszon van... vigyázzon.

— Rafaela, — kéré őt Felipe, — gondolj anyádra.

— Gondolok rá, — viszonzá a leány a nélkül, hogy fenyegető állását megváltoztatná. Egészen más léleknek kellett őt megszállani, s szikrázó szemekkel folytatá: — de nem csak ő rá, Felipe, te rád is gondolok. Ezen ur kíséretében biztosítva vagy; vedd revolveredet a cobija a tartsd mellének irányozva. Ő karodat fogja s veled hagyja el e házat, hogy téged az utcán leki-sérjen, miglen magad biztonságban nem látod. Ha azonban kint embereit szőlítja, ugy az első golyót mellébe röpíted, s aztán segítsen tovább az isten. Lábad gyors, karod erős, és mielőtt a katonák ügyetlenül, mint közönségesen, fegyvereikkel készen lesznek, nagy előhaladásod van.

— S mi lesz aztán belőletek?

— Mi biztosítva vagyunk, — ezen ur nem árulhat bennünket, mert pénzt vett el tőlem, hogy az

Honvédujencok. Mészáros Mihály rajta.

ellenséges sereg egy tisztjét elszökni hagyja; — válaszolt Rafaela, gúnyos tekintet vetvén a tisztre.

Colina összerázkódott, de ép oly gyorsan emelkedett a csak kissé alább tartott s feléje irányzott fegyver.

— Jól van, sennor, — szól Felipe, könnyű bátorságát ismét visszanyerve, — látja, ön a mi

foglyunk, s nem én az öné. Egy emberről azonban, a kit ön a kétségbeesésig vitt, fölteheti, hogy az kétségbeesetten is fog cselekedni. Csak a legkisebb árulás az ön részéről, s bizton eselik. Hogy megfizeti-e önnek az állam ha életét oly módon kockáztatja, azt ítélje meg önmaga.

(Vége következik.)

A testgyakorlatok az ó-korban.

(Vége.)

A római gyalogság nyársai a rohanó germán lovasságot könnyen megállították és megfordították; de nem a gyalogokat, kik a neki szegzett nyárson egy könnyű szökéssel átugorván, rövid éles törökkel a rómaiakat leszúrták.

Ily ügyességhez sok gyakorlat kellett, de ez nem is hiányzott náluk. Tacitus szerint meztelenre vetkőzöttek, kardok közt táncoltak, melyek hegyükkel fölfelé voltak sűrűen egymás mellé a földre szúrva. Éles nyársnak rohanni s a nyárs egész hosszát átugorni mindennapi játékuk volt. Teutobach, a cimbrek királya négy, sőt hat lovat ugrott át egyszerre. De erkölceik is harciasak valának. A ki roham közben nem elég gyorsan haladott s nem ugrott bátran az ellenség fegyverére, azt minden habozás nélkül a legközelebbi folyóba, kútba, mocsárba fullasztották.

A folytonos gyakorlat izmaikat módnélkül megédzette; nehéz hajító dárdájukat s ama vérhez szokott *framedákat* még a rómaiaknál is nagyobb erővel lökték. *Missilia in immensum vibrant* — mondja róluk Tacitus.

Könnnyű gyalogságuk egyúttal lovasság is volt, mert nem csupán, mint fenn emlitettük, a lovasság rohamában *gyalog* vett részt, hanem gyakran a mellette elhorgó lovasok mellé a nyeregbe szökött s az ellen sorait elérvén, leugrott, azután gyalog küzdött.

Érdekes eset, melyet Mösér már nevezett munkájában a germánoknak nehéz gyalogságáról említ: „Midön — ugymond — a cimbrek az Etsch (Athesis) folyóhoz érkeztek, nehéz gyalogjaik, három- vagy négy sorosan e folyóba álltak s paizsaikkal a vizet fel akarták fogni. Paizsaikat szorosan összefektették s e módon nemcsak át nem hãtható, hanem egyszersmind oly erős falat alkottak, mely a legnagyobb nyomásnak is ellenállt. Hol volna napjainkban a tábornok, ki azzal dicsekedhetnék, hogy *gyalogsága egy folyamot képes feltartóztatni!*“ — imigy kiált fel büszkén a tudós német, de jögtalanul, mert igen jól tud

juk — s nem kétkedünk, hogy ő is tudta — miszerint a cimbrek nem a víz feltartóztatása mellett, — minthogy ez nem sikerült — hanem töltésen lépték át a folyót; e töltés készítésével pedig a kedvező időt elmulasztották s vereséget szenvedtek. Egyébiránt egy folyó feltartóztatásának *csupán megkísérlése* is csodálatos dolog.

Lovaglás dolgában a germánok nem voltak kitünők. Caesar ugyan (De Bello Gallico IV. 2.) így szól róluk: „Sőt még a gallusok előtt oly kedves és nagy áron kelő külföldi lovakat sem használják a germánok, hanem csak a honiakat, melyeket, noha silányok és idomtalanok, a mindennapi gyakorlás által tartósakká edzenek. A lovas csapatban gyakran leszöknek lovaikról és gyalog harcolnak; a lovak rá vannak szoktatva, hogy addig nyomból se mozduljanak, s ha a szükség ugy hozza magával, hozzájuk sebesen visszavonulnak“, miből azt kellene következtetnünk, hogy lovaikkal sokat foglalkoztak, ha ugyanazon fejezetben Caesar mindjárt ismét ezt nem mondaná: „*Sen mit nagyobb szegyennek és puháságnak nem tartanak, mint nyeregben ülni. Bármily csekély számú (gyalog) csapat tehát elég vakmerő bármily számú lovassereggel összekapni.*“ Ha a nyeregben ülést szegyennek tartották, nem lehettek jó lovasok, s ha mindjárt Ammian egy néptörzsről, mely a Boden tava mellett lakott (XV. 4.), azt mondja: hogy *sokan közülök, kiket az ellenség lovaik hátán ölt meg, még holtuk után is jó ideig a nyeregben maradtak, mintha akár hozzá lett volna növe; s ha mindjárt abadnának is valami jóakaró exponensre vagy glossatorra, a ki Caesarnak e két lényegesen ellenkező állításából az előbit tudná valószínűbbnek bizonyítani: nem adhatnánk neki hitelt, miután tudjuk, hogy a németek csak a jelen évszázámítás X dik századában kezdték a lóháton harcolást általán gyakorlatba hozni a magyarok ellen, azon taktikai alapelvnel fogva, hogy hasonló fegyver ellen hasonlóval kell küzdeni.*

Növekedett ugyan az ő ügyességök a lovas

harcban már a rómaiak ellen viselt háborúk alatt is, mert a római írók, kik a germán lovasokat eleinte mindenütt megveretik, utóbb szinte örvendenek, ha saját lovasságuk vereségét így palástolhatják el, mondván: „equites ambigue certaverunt” — de a római lovasságon nyert diadalmok igen keveset vetnek a latba, mert — a szövetséges galliai, numidia, spanyol és más lovasokat kivéve — Rómának soha jó lovasai nem voltak.

Egész bizonyossággal mondhatjuk, hogy a lovas hadrendszert Európába a népvándorlással beköltözött magyar nép hozta, s hogy midőn a löpor feltalálását közvetlenül követő korban felmerült távharc e rendszert háttérbe szorítá, csak ismét e lóra termett csekély nép vitéz fiai küzdöttek eme legnemesebb harcmód érvényességét vissza, csak ismét Nádasdy Ferenc és a magyar huszárok voltak azok, kiktől a világnak egyik legnagyobb vezére: N.-Frigyes porosz király a harcolás e nemében véres leckéket vevén, saját seregében is életbe léptette s utóbb ismét az egész Európában meghonosította.

A germánok harszekerük — melyeket *esseda*-nak hívtak — igen nagy ügyességet fejtettek ki. E harszekerük feladata az ütközet megnyitása volt, mint napjainkban a csatároké. Többnyire az ellenség lovassága előtt hemzsegték. Az *esseda* gyorsan közeledett lőtávolságra s ekkor a benne ülő harcok előtte nyíltak. A nyilazásban ezek oly ügyesek voltak, hogy a kocsi leggyorsabb menetében is ritkán hibáztak; de kellett is jól löniök, mert vasuk kevés levén, nyilaikkal nagyon gazdálkodva bántak csak. Sokszoros gyakorlás által a kocsisásban és e módon harcolásban a germánok oly ügyességre tettek szert, hogy a legléptősebb helyen is nemcsak a leggyorsabban haladtak lefelé, de rögtön meg is állapodtak, hirtelen leugráltak, gyalog harcoltak s munkájukat végezvén, ép oly gyorsan ismét szekereikben termettek.

Az ázsiai népek közül az ó-korban az indusok a buzogányvetésben, a többiek mind a lovaglásban tüntek ki. A szittyai törzsekről, parthusok, médusok, szarmatákról Pomponius-Mela, Ammian,

Arrian, Strabo, Tacitus s többen hagytak ránk elszórt adatokat, melyekből ama számtalan, akkorában jóformán egész Ázsiát lakó néptörzseket is annyira a mennyire megismerhetjük, miután ez úgy is mindnyája egy népesaláddhoz tartozott. *Noscitur ex socio quod non cognoscitur ex se.*

E népek, — férfiak és nők egyaránt — úgy szólván lóháton éltek, a gyaloglás náluk szűgyen volt. Fáradhatatlanok levén mind maguk, mind lovaik, egy nap alatt 25—30 mérföldet voltak képesek haladni. A vad lovat úgy szelidítették meg, hogy három-négy napig cheztették, s mikor jól kikoplálván elgyengült, ráültek. *Téhdát nem folyták kocsiá, mint azt Condilla: szerette volna hinni.*

A nők férfiasan öltözködtek s ép úgy mentek harcba lóháton, mint férfiek. Hogy annál férfiasabb legyen a nő, már születése után elmeiszették egyik emlőjét: Herodot szerint a szarmát hajadon férjhez nem mehetett, míg legalább egy ellenséget meg nem ölt. (Az amerikai pattagon kissé igénytelenebb: ő addig meg nem nősül, míg négy lovat nem lopott.) Erősek és edzettek voltak ők; akár nő, akár férfi a legfájdalmasabb sebet szó nélkül tűrte.

Míg a férfiak — mondja Mela — néha lovaikról leszállván, gyalog harcoltak, addig a nők pányvakkal rohantak az ellenségre, ha pedig a hurkot valakinek a nyakába vetették, gyorsan visszafordulnak, elrugtatnak s az elfogott ellenséget lováról e módon lerántván, addig cipelelik maguk után, míg meg nem fullad. Tacitus mondja a szarmatákról, hogy nagy kardjaikat két kézre fogják. Fő foglalkozásuk a háború volt, legnagyobb dicsőségük az ellenség ölés, boldogságuk a halál az ellenség keze által. Már apró gyermekkoruktól fogva lovagoltak és vitézké gondolható tehát, hogy a testgyakorlatoknak e két nemében a legnagyobb ügyességgel bírtak.

Pethő Dénes. *)

*) Ezen az irodalom kárára korán elhunyt nagyképzettségű írónk jelen művét már évek óta szándékoztunk közölni, s megjelenését mindaddig csak térbírány gátolta, mi nem azt a jelenlegi háboru alkalmasszerűvé is tette. (Szerk.)

A mormon próféta háza és női.

(Vége.)

Nro. 12., 13., 14. és 15. Angell Jemina Young első nejeének huga, alacsony, de erős testalkatú-Brigham csak igen ritkán látogatja meg, a mivel nem is sokat látszik törődni, mivel vele csak a más világon való rangban emelkedése miatt peesé-

teltette magát össze. Őt Alley Margit követte, k azonban két gyermek hátrahagyásával 1853-ban halt meg. Hogy vigasztalódjék, Brigham Hampton asszonyt vette el, kinek első férjétől hat gyermeke volt, Brighamtól azonban egy sem. Ezután

jött Bigelow Mária, ki a próféta háremét később elhagyta; mi lett belőle? nem tudjuk.

Nro. 16. Free Emmelina, a „hárem világossága“, tündérelig szép, karesú és keces hölgy, nem csoda tehát, ha a próféta — ki a női szépségek hatalmas ismerője, — igen sokat tart rá. Emmelina szülei is már mormonok voltak. A prófétát azonban Nro. 16. iránti szerelme nem gátolta, hogy nenosokára

Nro. 17., vagyis Roxi Snow Eliza felé hajoljon, ki „Utah költőnéje“ néven ismeretes; ő tudniillik költeményeket készít s általán véve igen értelmes nő. Utahban igen kedvelt versein kívül Eliza két kötetnyi prózát is irt.

Nro. 18. és 19. — Huntigdon Jacobs Zina csak gyermekeiért él, valamint a szép Patridge Amelina is csak négy magzatával foglalkozik.

Nro. 20. és 21. — Cobb Augustza odahagyta bostoni kellemes családi körét, hogy Utahban összepécéltesse magát a prófétával. Ő magas, szép és szellemes nő. Az öreges Smith asszony azonban Brigham Younggal csak ideiglenesen, e földön pecsételteté magát össze, a túlvilágra nézve pedig a próféta apostolával, Smith Joéval.

Nro. 22. Chase Klára igen szép asszony volt, ki a prófétát négy gyermekkel ajándékozta meg s férjét oly szenvedélyesen szerette, hogy örültté lett s midőn utódot kapott, meghalt.

Nro. 23., 24., 25., 26., 27. és 28. ról nincs különösebb megjegyezni valónk. Nro. 29. Folsom Amelina, a próféta utolsó neje. Ez most mintegy 23 éves és elég csinos, szépen énekel és zongorázik, modorában azonban oly durva, a hogy ez a tulvilág királynőjéhez nem illik.

Fájdalom, Ursenbach Selina kisasszonyt Nro. 30. dikul minden fáradozása dacára sem sikerült a prófétának meghódítania. Selina igen szép genfi leány volt, ki azért jött ide szüleivel és bátyjával, hogy zeneórákat adjon s Brigham e közben beléje szeretett. Fényes ajánlatai azonban hiábavalók voltak, mert azok a svájci nőre nem tettek hatást. Mivel azonban arra nézve már elég hosszú ideig lakott Utahban, hogy tudja, miként Brigham terveiről nem egykönnyen szokott lemondani, azért egy szép reggel gyorsan összecsomagolta holmiját és istenhozzadót mondott az új Jeruzsálemnek.

Miután Brigham Young nejeit ily körülményesen ismertettük, talán érdekes lesz ezen nők lakásairól és életmódjukról is egyetmást megtudni. E célból Utah északi részét kell meglátogatnunk, hol a prófétának nyolc láb magas és vastag fallal kerített területen birtokára akadhatunk. E fal déli részén igen nagy és kőből faragott sással

koronázott kapu, pompás gyümölcsös- és virágos kertbe vezet, melyen keresztül simitott kavicsuton jutunk a nagy négyszegű háztömbhöz. E házak előrése az ugynevezett „tizedhivatal“ s e mögött van Brigham és nejeinek lakása, a hárem, vagyis az ugynevezett „oroszlánház.“

Az oroszlánház kilencvenkét láb hosszú, harminckét láb széles és háromemeletes; harminckilenc szoba van benne s 60 ezer ezüst forintba került. Ha déli oldalán a földszintre belépünk, legelőször is széles, az egész épületet kettészelő folyosóba jutunk, melynek balján az étterem, szerszámkamra, konyha, a mosó- és iskolaszoba fekszenek; jobbra a pince, kocsislak, az éléskamrák és egy szép csarnok. A második és harmadik emeletet szintén széles folyosó futja végig s ezen van a társalgási terem, mely egyszersmind imahelyül szolgál, s aztán a Youngnék és magzataik lak- és hálószobái. E helyiségeken hiába keresnénk fényt, mert bárha mindannyia könyvelmes, de polgárius egyszerűséggel van butorozva. A második emeletnek mindjárt elején fekszik a társalgási terem, mely elegáns brüsseli szőnyegével, rózsaszafazongorájával, mahagoni-bútoraiával, nagy tükrökkel, hatalmas ezüst gyertyatartóival, damast-függönyei és számos vázáival kellemes benyomást okoz.

A társalgási szoba tőzsomszédságában van a 2. számú szoba. Free Emelinának, a „hárem fényének“ lakása. E hölgy, miként föntebb mondtuk, még mindig kedvence a prófétának s azért szobája különös gonddal van bútorozva. — A 3. számú szobában lakik Cobb asszony, ki Bostonban pompás palotát s egy öt imádó férjet hagyott el, hogy az új Jeruzsálemben egy csaknem szegényes szobával s egy férjnek (igaz, prófétának!) huszonkilenced részével elégedjék meg. A többi szoba, melyekben Brigham egyéb nejei, gyermekei s ezek szolgálói laktak, nagyon hasonló egymáshoz s a hölgyek e házban úgy élnek, mint valami nagy vendéglőben: meglátogatják egymást, ha pedig kiscitálnak, becsukják szobájukat s magukkal viszik annak kulesát.

Ha a harang reggel meg este megszólal, a ház összes lakossága a társalgási terembe gyűl, hol együtt himnuszt énekel, mire a próféta áhitatos imát mond el. Ezután az étterembe sietnek reggelizni. Itt minden anyának s gyermekeinek külön asztala van, míg a gyermektelen nők a közös asztalnál étkeznek. A próféta azelőtt rendszeren nejeinek társaságában étkezett, de most már ritkán. Brigham nagyon jó konyhát tart s azért az ebédek felségesek, melyek készítésére sorrendben

ügyeknek fel az asszonyok. Napközben a hölgyek kísértálnak a városba, vagy varrnak, énekelnek, zongoráznak, gyermekeikkel mulatnak. Legtöbbszörük fon, sző, s maga főtí meg a kelmét s ez oly kitünő, hogy készítményeikre büszkék lehetnek. Este mindenki, kivétel nélkül, színházba megy, hol mindegyik Young asszonynak külön-külön helye van.

Brigham nagy fegyelmet tart s azért felügyel nejére s ugyancsak dolgoztatja őket, de a mellett a mulatságokat sem vonja meg tőlök. Pénzzel bőven látja el őket, szép időben kikocsikázhatnak,

s igen elegáns öltözékeket szerez nekik. Zene s francia nyelv-tanárt s táncmestert is tart számukra.

Az oroszlánház közelében van a „méhköpü”; ez szép, százharmincezer ezüst forintba került ház, melyben azelőtt Brigham első neje lakott gyermekeivel. Most Decker Lucia felügyelete alatt van, ki benne vendéglőt nyitott Brigham Young munkásai számára.

Ime, ez Brigham Youngnak, a nagy mormon prófétának háztartása.

Hiresebb büntények.

IV.

Két mulatság.

Január 16-án 1772-ben este ünnepélyes fénytől volt áthatva a dán királyi palota; táncmulatság volt az udvarnál. Ott táncolt a szép dán királynő és VII. Keresztély neje; minden areról öröm sugárzás, ott volt a hatalmas miniszter is Struensee gróf, büszke alakjáról fölismerte őt mindenki, de ugy is ismerék már őt zsarnokságáért.

S míg belől legjavában folyt a mulatság, míg a szép Mathilde királyné büszkén lejtett tova Frídrík herceggel, s Struensee arcán örömmosoly vonult végig, azalatt kün a nép bőszerűen ordított s a hangok áthatottak a zajos zenén is, s azt kiálták: „Halál a királynéra! Halál Struenseere!”

De ők nem akarták hallani ezt oda ben; a vigalom folyt tovább éjfélutánig.

Most aztán kezdődött egy más mulatság, mely nem oly vigan fejlődött ki.

Rantzau Aschberg katonáival egyenesen a király hálószobájá felé tartott s egy rántással felszakítá azt.

VII. Keresztély ifju, de élvectől eltorzított arca egyszerre halvány lett, remegve ugrott ki ágyából s segélyért kiáltott.

— Felség, élete veszélyben van! — kiáltá a vezér.

— Az istenért, mit tegyek? — kérde a király remegve. — Fussak talán? . . . Segítsen, . . . tanácsoljon.

— Irja ezt alá, — mondá a vezér, elértve egy iratot, — s én igérem, hogy királyomat s családját megszabadítom.

A gyöngé király elvévte az iratot s pennát vett elő, hogy olvasatlanul aláírja, de egyszerre kiejté a tollat kezéből. Neje nevét pillantá meg az iraton.

— Gyorsan! — kiáltá a vezér, — különben veszve van.

A gyöngé király remegett, mint a nyárfa levél,

nem gondolt most semmivel, csak saját életével, újra fölvette a tollat s reszketve írta alá az ivet.

A vezér kiment, a király beszékött ágyába s nemsokára aludt tovább; mit bánta ő nejét?

Bámulva hallotta aztán másnap a nép, hogy a királynő, a hatalmas miniszter Struensee és öcsese, Brandt s párthívei elfogattak.

A nép örült. Hiába álltak tehát ott az ágyuk a bástyákon, hiába kettőztették meg az öröket!

. . . VII. Keresztély király nőül vevé Karolina Mathilde angol heregnőt, de e házasság vonzalom nélküli volt; a király gyűlölte nejét, mi a nép elégtelenségére adott okot.

Az öreg királynő Juliána Mária saját tervét látta elérni e hidegségében, mi a királyi párnál történt; azt t. i., hogy a király mostoha testvérét, Frigyeszt ültethesse koronaörökös hiányában a trónra.

Azon körülmény, hogy Mathilde koronaörököszt szült, még inkább növelé a hidegséget a király s az özvegy királynő közt.

A király gyűlölte nejét, ki bár jobb sorsra lett volna érdemes, neje ellen egy pártot alakított, melynek feje az ifju Holk gróf volt, Mathilde halálös ellensége.

Ekkor jelent meg az udvarban Struensee.

Struensee egyszerű orvos volt; megismerkedve a koronaherceg udvarmesterének özvegyével, ez a kitünő orvost a királynak ajánlá, ki hamar fölfedezvén nagy szellemi tehetségeit, megkedvelte őt s vele utazta végig Német, Francia s Angolországot.

Hogy Struensee a király kedveltje lön, mit gondolhatott egyebet Holk gróf, a királyi pártnak vezére, minthogy ez ember a királynét hasonlólag gúnyolli, mint ura. Ezen tervvel reávette a királyt, hogy ő helyette mindig Struenseet küldje a királynéhez, mert ezen ember annak halálos ellene.

A királyné nemsokára észrevevé a változást Holk és Struensee között. Az előbbi durva visellete helyett az szelid és alázatos volt, s észrevevé társalgásában magas műveltségét.

A gyakori társalgás, mely a királyné s az orvos között folyt, lassanként bizalmasakká tevő őket. A koronahercegbe himlőt kellett oltani ez időtáiban; a királyné Struenseera bízta ezt. A műtét szerencsésen sikerült, az orvos ezért a koronaherceg nevelőjévé, konferenciális tanácsnokká, 1500 tallér évi díjjal, a király s királyné olvasójává neveztetett ki.

Az orvos e magas állást épen arra használta föl, a mit Holk gróf nemis reményelt: a királyt nejevel nemsokára lángeszével valahogyan összebékíté.

Mindkét királyi tag kegyébe lépven, mi könnyű volt kivínnia a miniszterium megbukását. Ott ült maga a miniszteri székben, s Holk helyett Brandt lépett föl, s minden helyet a királyné párthiveivel ültetett be.

Struensee diadalt vívott. A királyné neki köszönheté a kibékülést, a király pedig azon élv-mámort, melybe őt Brandt által viteté. Brandtnak megparancsolta, hogy az ifju királyt vonja el a közügyektől, és szüntelen kéjtöltések által foglaloktassa.

Struensee célja mindenben teljesült, eltörle a státus-tanácsot; a nemességet, melynek ott szava volt, kiküszöbölé s oda vitte a királynét, hogy ez őt a kabineti dolgok vezetésével megbízta.

S mindezen ügyek a király nevében folytak, az pedig egy szót sem tudott arról; az orvos kivitte, hogy egy miniszterével sem beszélhetett személyesen.

Struensee terve a nemesség teljes megalázása s saját dicsőítése volt. S hogy magát minden lehetőség ellen biztosíthassa, elbocsátá a lovas testőröket s helyettük 300 vasast állított föl, mely mindig parancsszavára állt.

A királynak nagyon tetszett azon szerep, melyet Struensee osztott neki; egymást váltó kéjelgésben folytak el napjai, s nem vette észre, mennyire gyengül, nem, hogy mit suttog a nép azon gyermekekről, kit juliusban a királynét szült.

A nép utálattal fordult el azon királytól, ki egy orvos önkényétől függ, de Struensee nem gondolt ezzel; hagyta a népet beszélni, s még kedveskedni is akart neki, fölállítván a sajtószá-

badságot; de midőn látta, mily értelemben veszi az működését, betiltá azt. Később kinevezé önmagát grófnak, s egy kabinet-méltóságot állítottatott föl.

De most már a nép zúgni kezdett. Eddigi türelme is olyan volt már, mint midőn a sikk tükörű tenger alatt hullám zajong; nyiltan kezdé fölítani fejét az elégületlenség. Struensee nem rettent el.

Midőn hírül hozák neki, hogy a nép zúgolódik, nevetett, s egy intésére a királyi palota előtt, s más helyeken megkettőztették az öröket, s az ágyuk tántogtak a népre. Struensee nevetett.

De e rendszabályok még jobban elkésérik az ingerült kedélyeket. Struensee azt sem bánta, mosolygott tovább s megrendelte, hogy minden katonára töltéseket kapjon.

Igy tartatott meg az udvari bál is; a nép zúgott oda ki, benn táncolt a királyné, és Struensee mosolygott.

Azon éjjeli elfogatáskor, melyet fönt említettünk, midőn is a vasasokat sikerült megnyernie az ellenfélnek, ő is elfogatott. A szép királynét Kronenburgba kísértették. Struenseccal a legszigorúbban bántak, ott volt a tömlőben megláncolva, de ő még most is mosolygott...

Mosolygott, mert bizott azon királyban, ki most meg sem érdemlé már az ember nevet, s kit ő tett ilyenné, de mosolya egyszerre elhalt, midőn a két pap meglátogató, elhozni a hit szavait.

Midőn kihallgatták, elismert mindent, s királya kegyére bizá magát, de azt ő tevő oly bábbá, kivel könnyű elhitetni mindent, ő határozta azt, mit az udvar.

Az ítélet így hangzott: „Struensee és Brandt mások rettetéseül grófi s egyéb méltóságaitól megfosztva, fejük s jobbkezüik vágatassék el, testük felnégyelve kerékbe töressék, fejük pedig kezükkel együtt karóra szurassék.”

Az ítélet kihirdettetett. Másnap a pap tudtára adta neki, hogy a király azt megerősíté. Struensee a legnagyobb nyugalommal fogadta azt, csak a meggyalázó körülmények keseríték el.

Midőn a vesztőhelyre föllépett, nyugodtan nézett körül, minden félelem nélkül nézte Brandt kivégzetését s hidegen mondá a mellette levő papnak: „Ugy hiszem, kik szerencsétlenségemet siettették, azt jóra törekvésből cselekedték!” — Azzal büszkén ment a hóhér elébe, s hős lélekkel mult ki.

Közli: *Golenich Károly.*

Egy hét története.

(Szept. 19.)

(VK.) A szelvész napok óta dúdolja a nyaralók közt: „fusson, ki tud.” És fut is, a ki tud szállító-

kocsit kapni, mert ez a neki bolondult, mogorva, novemberi hideg kínlakká tett minden olyan

nyári lakot, a melyben kályha nincs. „Szegények, hogy ott künn kell dideregniük!“ — mondják most a kőfalak rabjai ugyanazokra, a kikről egy hó előtt még azt mondák: „a boldogak, hogy ott künn lehetnek!“ Ezek a „szegény boldogak“ most csakugyan üvegen át nézik a zöldséget, mely igen szép, de nem élvezhető. Sohasem voltak a városliget pázsitjai oly smaragdzöldek, s fásorai oly sűrűen lombosak, mint most; csak az ember hiányzik, a ki gyönyörködne bennök. A vendéglők a fák alatt szomorú tanyák lettek, s a cigányok néhány szál elszánt vendégnek keservesen húzzák a szomorú nótát: „Bús az idő, bús vagyok én magam is.“ Búsak különösen a szőlős gazdák. A kinek a jó sors Budán vagy Kőbányán „hegyet“ adott: napjában nem egyszer gondol most Szigligeti Piros Pistájára: „ki nem adja száz forintért, hegy semmije sincs.“ Mert hiszen gondja sincs. Más évben ilyenkor már vigan dongatták a hordót a budai hegyeken is, nappal hangzott a szedők nótája, este pedig fényesen susdogtak a röppentyűk, sőt akadt egy-egy vendégzerető zug is, hol egy-két szál hegedű cincogott, habár a vig szünet nem tartozik a főváros szokásai közé. Most azonban egyéb sincs a budai szőlők közt, mint sohaj. A mi megért: abból pogány dézmát vett az esős idő, a mi pedig még nem ért meg, ki tudja: mikor lesz belőle valami. Jó bor már aligha lesz! Pedig szükség lett volna egy kis jó szíverősítőre, gondüzőre, mert a világ arculata körülünk ugyancsak elkomorodott, s meg vagyunk rendítve még abban az édes hitünkben is, hogy a nagy műveltség, ember-szeretet és tökéletesülés századát éljük.

Most minden út — Párisba, a fenyegetett, féltett világvárosba vezet, mely máskor ily időben leleményes divatokat adott a világnak, s most alkalmasint bombákat kap a németektől. Ime, az imént még a budai szőlőkben bolyongtunk, s ma már a „Notre-dame“ tornyait féltjük. Hugo Viktornak igaza van: a világ meg fog botránnyozni Páris ügyintézésén. Nem dicsőség lesz ez, hanem barbárság; megfosztása a művelt emberiségnél oly kincsektől, minőket máshol hiába keresne. Eszánkbe jut az ermenonvillei böles, a ki felsohajtott: „az emberek néha oly dolgokat követnek el, hogy kedviünk volna állatokká válni.“ De bár sok dal csicsergi szerelmi sovargásában: „ah! ha madár volnék“ — bizony most semmi kívánatos sincs, kivált a költöző madarak sorsában. A házias feleskék és philosoph gólyák eszik nélkül sietnek, ha itt nem akarnak fagyni. A naptár őket is megcsalta, s két hazájuk közül az, a hol a mi egy

hazánk van, ugyancsak mostoha volt az időn irántuk, s szűkmarkúlag mérte a napfényt, meleget, nekik is csak úgy, mint nekünk.

A téii időny ime már nyakunkon, mielőtt a máskor oly költőileg búskomoly őszben kimerenghettük volna magunkat. A természet mindenáron — valamennyiünk rovására — kívánja bebizonyítani azt, a mit közmondásokban tagadtunk meg tőle, hogy t. i. nem ugrik. Ime, egy egész időnyt átugrik, s mikor még őszi rózsát sem láttunk, már a tűzifa gondjaira kényszerít.

Se baj, — a fővárosi élet kifog rajta, s minél hidegebb van a verandákon, annál vigabban él a szalonokban.

A pesti élet költöző madarai már is kezdenek szállongani befelé. A szüniidei kirándulásokból visszajöttek a tudósok és tanárok, s maholnap az akadémia kis termében megint érdekesek (ha ugyan nem valami unalmasak) lesznek a hetfők. A Kisfaludy-Társaság is megnyitja nem sokára havi üléseit, s Gyulai Pál néhány népkölteményt (a sajtó alatt levő gyűjteményből), Szász Károly pedig néhány műfordítást Molière vigjátékaiból mutat be. A „Nők iskoláját“ és a „Férjek iskoláját“ is lefordítá, s örvendünk, hogy e remekműveket épp most kapjuk, midőn Berlinből azt akarják elhitetni a világgal, hogy a franciának egyebe sincs, mint kanczaja és „cocotte“-ja. Igaz, hogy Molière — ki bőlesebb minden német philosophnál — régi francia; de ő ma is él még Párisban, mert gyakori és mindig szívesen látott vendék a nagy színpadon. Hogy nálunk nem valami népszerű: annak sem maga Molière az oka, hanem az, hogy nincsenek Molière-színészeink. A pikáns csevegés elég kedvesen foly színpadunkon, hanem a nagy jellemzés hiányzik. Routine van, de alakítási erő nincs. A színészetnek — mint mesterségnek — ügyes, gyakorlott képviselőivel birunk, de a színészet — mint költészet — nagyon gyéren van reprezentálva. Innen van, hogy a közönség és a sajtó minden új tehetséget némileg túlzott szívelyességgel fogad. Szeretné, ha a nagy hézagok be lennének töltve, s óhajtsáit talap gyanánt rakja az új tagok alá, hogy magasabbaknak lát hassa őket. Így voltunk Némethy Irma kisasszonynyal, a ki elment, nem tudjuk: hová; s így vagyunk Molnár Györgygyel, ki „Leart“ kétszer, Rochester lordot pedig („A lowoodi árvá“-ban) egyszer játszta el a fővárosi közönség előtt, mely már esténként kezdi megtölteni a nézőtér. Molnár szép tehetség, jó alak, jó hang és példás buzgalom. Ha ő jókor kerül a nemzeti színházhoz s színi

pályáját nem kell megszakítania a népszínházi vállalkozással, az igazgatás és rendezés sokféle bajjal: akkor ma már nem beszélénk tehetségének árny- és fényoldalairól, hanem csupán alkotásairól. De tétova élete lévén: sokszor kisebb gondja is nagyobb volt, mint saját tehetségének fejtsége. Hiányait kipótolni s hibáit kijavítani nem maradt ideje. Nem foglalkozhatott eléggé a shakspearei jellemeikkel, mert most „Dunánánt“ táncolat és „Az ördög piluláit“ gyártogatta, majd a szellemalakokat idézte és „Bém apó“-val ágyuztatott. Inkább rendező, diszitő, színrealkalmazó volt éveikig, mint színész. S mellé küzdenie kellett a sorssal. Megbukott, majd fölemelkedett. Csoda-e, ha ily körülmények közt színi előadása lézagos, gyakran fölületes és majd mindig modoros lett; s ha e hibák most is, midőn igazgatóból ismét egészen színész lett, meglátszanak játékán? De az a fáradatlan tevékenység, melynek igazgatói vállalkozásai közt nem egy meglepő sikert köszönhetett, a színészeknek is hatalmas támasza lehet. Benne van becsvágy, s ez oly tulajdon, mely nagyon kiemelheti ama körben, hol a színészkedés időről időre mindjobban szakmány kezd lenni. Van lelkesedés, mely erejét megkétszerezheti, s van belátás, mely saját hibáinak ismeretét vezet — ismét oly tulajdon, mely nem mindennapi a színpadon, hol a „csalhatatlanság“ hite sokkal régibb keletű, mint a pápai széken. Molnár még csak egyszer ismételt nagy szerepet, s már is — minden bírálója szerint — javított kiadásban játszotta azt. Első és második „Lear“-je közt, az őszhang, beosztás és arányosság tekintetében, kedvező különbséget vettek észre. S észrevették azt is, hogy mintegy önmagát tudá leküzdeni, midőn modorosságából sokkal kevesebb rít ki, mint a mennyit vártak. Rochester lord szalonkabátja azonban kevésbé állott jól neki, mint az agg király bő palástja. A szavalásra, a nagy mozgásra, az indulat kifejezésére inkább is van hivatva, mint a szalonjátékra, melyben hiányzik nála a fesztelenség, a könnyűjárás, a vigjátéki szeretetreméltóság. Egyébiránt ez nem baj. A nemzet színház nem sokoldalú színész keres, hanem olyat, ki egy-egy szakmában jól megállja helyét, s ha ez a szakma épp a nagy drámába s nem a vigjátékba esik: annyival jobb, mert vigjátéki színésznink mégis csak több van, mint dramatikus.

A színház most elég tevékenyen készül az ősztéli idényre. Lesznek drámai és dalműi ujdonságok: Szigligetitől a „Ne fujd, a mi nem éget,“

s Moretótól a „Donna Diána“ néven világhírű „Közönyt közönynyel“ című spanyol vigjáték: aztán Mozart „Figaro lakodalma“ s Wagner Rikárd „Tannhäuser“-e. Szóval a játékrendet elég érdekessé lehet tenni akkorára, midőn újra itt lesz a „nagyvilág.“ S lassankint már gyűlik.

Szélöbaloldali képviselőnk ostrom alá fogták a Karlsbadból hazatért Somssich Pált is, hogy mielőbb hívja össze a képviselőházat, mert fontos interpellációk fekszenek a szívéükön. A francia köztársaság iránti rokonszenvüket mielőbb ki kell jelenteni „isten és világ előtt,“ mint Madarász szokta mondani. Valószínű különben, hogy ez ostrom nélkül is nemsokára összehívták volna, mert sok a rendeznivaló s előtűnik a budget. A legöregebb képviselő azonban — bármit hívják is — többé nem fog megjelenni, s tisztes alakját nélkülöznünk kell ama fiatallelkű őszek sorában, kik a baloldalon ülnek. Az agg Boezkó már egy hét óta a keresesüti temető lakosa. Olyan öreg volt, (81 éves), hogy halála igen természetes; de egyszer-mind oly élettelmes, hogy e gyászhir mégis mindenkit meglepett. Valódi ősi jellege volt ő az alföldi fajnak: kistermetű, de izmos, élénk és tiszteletreméltó, áldozatkész és mindig hű. Legkevesebb kormánybiztos alá volt az 1849-ki Magyarországának. Bottal kezében (melyet maig is őzének Aradon) ő is az Asztalos Sándor oldalán küzdött, midőn febr. 8-án az ellenséget kiűzték Arad városából. Az ő buzdítása sarkantyúja lett a honvédeknek, s egy olyan szép nap után — mint mondogatá — elcsenvedhette azt a „eudar“ hat évet, melyet Kufsteinban kellett töltenie. Kedve szerintibb áldást alig mondhatnánk rá, mintha azt óhajtuk, hogy hamvának minden porszeméből olyan jó magyar ember támadjon, mint a milyen ő vala! Képviselőtársai — ha majd összegyűlnek — szomorúan fognak tekinteni a helyre, hol három országgylülésen űlt.

Mielőtt összegyűlnének, lesz egy más gyűlésünk is: a magyar jogászygyűlés, melyre ezerháromszáz tag jelentkezett. Jogkérdések és elvek fölött fognak vitázni, alkalmasint az igazságygyért választva elnökül, s mivel sok ügyvéd és bíró feleségestől, lányostól jó: nemesak diszlakoma lesz a redoutban, hanem még táncmulatság is, előljáróul pedig „ismerkedési estély“ az „új világban,“ hol ezúttal a chansonette és kánkán szépen félre fognak vonulni Themis istenasszony iránti tiszteletből, ki vak lévén: a kánkán úgy sem nekiláló.

bot talált: lassút (passamezzo) és frisset (saltarello.) E szerint a XVI-dik századból már ismerünk három magyar táncdarabot. A harmadikat Bartalus már régebben fedezte föl. Ugyanő a krakkói egyetemi könyvtárban egy zeneelméleti latin munkát talált, melyet körmői születésű Monetarius István írt az ifjuság használatára, s Thurzó Györgynek ajánlta, mint a ki e mű írására ösztönöz. Ugyanc könyvtárban, az 1571-ben megjelent „Theatrum musicum“-ban Bakfark hazánkfiának két művét találta meg, kit „Pannonia Orpheuszának“ nevez egy lengyel vers.

* (*Batthyány-tenetűre vonatkozó emlékeket*) Pest városa így osztotta fel: a koporsó vaskulcsa megőrzés végett a kebelbeli levéltárban helyezték el; az aranyból készült kulcs a Batthyányak családi zászlójával és selyemre himzett, nemkülönben vaslemezre festett cimérével a magyar nemzeti múzeumnak; egy selyemre himzett és egy vaslemezre festett cimere pedig az erdélyi múzeumnak küldetik; egy vaslemezre festett cimere a városi közgyűlési teremben függesztetik ki; egy másik pedig a gr. Batthyány-családnak küldetik. A papírra festett és alpacca keretekbe foglalt cimerekből az ország, sz. k. Pest városa és a Batthyányak cimere a sz. ferencrendieknek örök emlékezet okáért átszolgáltatik.

* (*„Eszterházy Janka hercegnő“-t*) Tissot Marcel ez érdekes történeti elbeszélést, Jakab Elek fordítja Ráth Mór számára. Becses történelmi jegyzetekkel lesz e magyar kiadás kísérvé, miután az élénk tollu francia elbeszélő nem egy helyen könnyen bánt el a történelmi adatokkal.

* (*Uj hadászati tanfolyam.*) A honvédelmi minisztérium megengedte, hogy a jövő évre a pozsonyi jogakadémia a haditudományokból előadások tartassanak. E célra a közoktatási minisztériummal egyetértéssel két hónapra fog oda kinevezetnek tanárnak.

* (*A báró Orczy-család által*) az aradi lyceumnak ajándékozott könyvtár, a város megbízottjai által átvétetett. A könyvtár 9060 darabból áll, 35 szekrénybe rakva.

* (*Szász Károly*) fáradhatlan buzgalommal működik a külföldi műremekek lefordításán. Közélebb Shakespeare „Vihar“-át vezérezte be, de ezt csak akkor adja be a Kisfaludy-Társasághoz, ha e műnek egy előbbi fordítását, mely most bírálattal áll, nem fogadják el.

* (*Haldózás.*) A székesi székesegyházi káptalan szomorodott szívvel jelenti: méltóságos és főtisztelendő Zaboyszky László, szepesmegyei püspöknek, schavnikai kastélyában f. hó 11-én d. u. 7 órakor a halotti szentségek fölvétele után, életének 78. és áldozásának 55. évében szélhűdés következtében történt gyászos kimúlta.

* (*Balogh-fája.*) Szept. 8-án délutáni 2 órakor Szegszárdon igen nagy szélvihar dühöngött; sok házfedelet megrongált, renden volt sarjut elhordott s derékon törte le a történetileg nevezetes Balogh-fáját. A Balogh fája ezredéves szilfa volt a csatári szőlők alatt elvonuló országút mellett, melynek árnyékában századok óta sok ezer vándor pihent meg, és a melyről Garay „Csatár“-já-

ban helyesen mondá: „Sokszor alád ülnek fáradtan tiszteletes fa.“ A sok századot és vihart kiállott fának belseje már teljesen elredült, csak kérge volt ép, s mégis folytonosan, de különösen ez idén haragos-zölden virult. Node mivel a hatalom ellen oly sok dacolt s dereka soha meg nem hajlott: ezért kelle végére is porba hullania mint a hősnek, kitől nevét vette. Ugyanis Balogh Adámot, Rákóczy vezérét, a hagyomány szerint ezen fánál fogták el az öt üldöző császáriak s ekkor nyerte ez a „Balogh-fája“ nevet. Mindig kegyelettel viselgett e fa iránt Szegszárd és vidéke.

* (*Emlékek.*) Asztalos Sándornak és Móricz Sámuelnek már bizonyos, hogy emlékszobrá lesz Mármarosban. Az eszmét az Egressy-szobor leleplezésekor pendítették meg. A cél felkaroltott. B. Stojka Gyula 646 frt 90 krt gyűjtött, Szilágyi János pedig 30 frtot; a Móricz-család 250 frtot ajánlott, a „Mármaros“ szerkesztőségénél pedig 121 frt gyűlt be. E csinos kezdő őszszeg alapján a mármarosi honvédegylet kezébe vette az ügyet, s erélyesen akar kiviteléhez látni.

* (*Kerkapoly Károly pénzügyminiszter*) Kolozsvárról szept. 13-án Kolozsra rándult, megismerkedni választóival, kik minden tőlük kitelhető tisztelettel fogadták. Kolozson megtekintette a sóbányát, s hogy választói előtt ottmúlását állandóan emlékeztetéssé tegye, egy városi kisdédvóra 500 forintos alapítványt tett, azon ígérettel, hogy az intézetről jövőben gondoskodni fog, s munkáltatás benne, hogy számára egy helyiség vásároltathassék.

* (*Nagylelkű adomány.*) Vác városának eddig-cél csak algyimnasiuma volt; ezentul 6 osztályu gymnasiuma lesz. A hiányzó 3 tanári állomás közül egyet Vác városa, kettőt pedig Peitler Antal váci püspök biztosított, a midőn f. hó 10-én két gymnasiumi tanári állomásra 26,000 frtnyi adományt tett. A gymnasium ezentul is a kegyesrendiek vezetése alatt fog maradni.

* (*Kossuth Lajost*) az ó-kaniszi választókerületben Karakásevics Simon tiszteletbeli szolgabíró ellenében f. hó 12-én, írja, nagy többséggel megválasztották országgyűlési képviselőnek. Egy más hír szerint pedig el is foglalja képviselői székét. i.

* (*A debreceni honvédszóló*) lobogója zászlóanyjával Tisza Kálmánné van fölkérve. Az ünnepes fölszentelés e hó végén lesz.

* (*A maros-újvári bányában*) egy Tordáról szept. 10-éről kelt tudósítás szerint, a tűz kialudt.

* (*A lipótczei tőbolya*) kerti helyiségeiben pár napja táncvigalmat rendezett az intézeti igazgatóság. Ebédnél kezdődött, s azután három óráról fél hétig tánc volt jó cigányzene mellett. Vidámság űlt az arcokon s élénkség uralkodott a körben. Hasonló alkalmak igen alkalmasak a szerencsétlenek baján segitni.

* (*Gyárak Magyarországon.*) A honvédelmi minisztérium újlag erélyesen felszólította Roth töltény-hüvelygyárost és a Harapat-Mandl consortiumot, hogy szerződéseikben vállalt kötelezettségeknek megfelelőleg Magyarországon gyárakat állítsanak, és pedig Roth köteles Buda-Pesten állítani egy gyárt, az említett consortium pedig

köteles Magyarország belsejében posztógyárat alapítani.

* (*Vasház Egerben*). Bródy építteti azt a vásártérnen. A ház egymeletes lesz, alul boltokkal, s az emeleten egy háromszobás lakással, a hozzá szükséges egyéb helyiségekkel együtt. Az egész 4500 forintba fog kerülni, s e hó végeig készen leend. A ház alkatrészeit Sidney angol vasgyáros szállítja; a szállítmány megérkezését várják. Simonyi Károly ügyvéd ur az új temetőtől levő családi sírboltjára szintén szándékozik egy kis vaskápolnászkát emeltetni. Remélhető, hogy a példa követőkre fog találni. Sidney, ki Egert neyáron két ízben is meglátogatta, itt ügynökségét is állított föl.

* (*Napoleon életmódja Wilhelmshöheben*). Az excsászár igen egyszerűen él. Reggel 7 órakor már íróasztala mellett ül dolgozószobájában, melynek egy a parkra nyíló ablaka van kelet felé. 9 órakor theázik dolgozószobájában s csak akkor kezd szivarozni. 11 órakor átnézi a leveleket és hírlapokat. 1 órakor Murat hercegnő vagy Pietri karján elhagyja a szobáját, miután orvosával beszélt s némi frissítőket vett magához. Akkor többek társaságában sétál tesz, mialatt élénk beszélgetés foly. 4 órakor visszavonul Pietrivel dolgozószobájába. Azt mondják, hogy élettörténetét írja. $\frac{1}{6}$ -kor ebédel a magasrangu tiszték társaságában. Az ebéd a porosz udvarszakács állítása szerint igen egyszerű. 7 órakor felszedik az asztalt s újra séta következik. 9 órakor theáznak. Thea után a császár újra visszavonul dolgozószobájába s irással és olvasással tölti idejét 11 óráig. Éjfélkor minden elesendestül a várban. Levelet a császár keveset küldött még el hivatalosan. Wilhelmshöhe parancsnokát pár nap előtt arra kérte, hogy a vár vidékét terjedelmes körben zárassa el a közönségtől, miután ez gunyolja kísérését.

* (*Egy páncélos hajó elveszte*). Sir Alexander Milnel admirál, az angol admiraltáshoz jelentést tett a „Captain“ nevű új páncélos hajó elmerülésétéről. A „Captain“ csak az idén bocsátattott vízre. Coles kapitány terve szerint készült Laird urak műhelyében, Birkenhead ben. 4272 tonnás volt, vértje 8 hüvelyk vastag vaslemezekből állott és ezenfelül toronynyal volt ellátva. Szept. 6. és 7-ik közötti éjjel délkeletről heves szélvész támadt; az admirál hajója akkor még közel volt a „Captain“-hez. Reggelre a „Captain“-nek már nem volt nyoma. Csak egy evezős ladikót talált az admirál hajója a tengeren. A szerencsétlen „Captain“ 500 emberre menő egész legénységével együtt elsüllyedt. A legnagyobb szerencsétlenség érte Angliát, Coles kapitány, himeves hajóépítő mérnök elvesztével, ki szintén a hajón volt, mely ezen ízben tartá első próbamenetét. Több kitiűő tisztt veszett el ezenkívül. Igy a kapitány: Hugh Talbot Bourgoyne, a hasonnevű tábornagy fia. A kapitány maga is már a krimi háboru idején kitiűtette magát a feketetengeren. Elveszték még sir Napier Artur, T. Barning, lord Nortbrook egy fia, Pembroke gróf egy fia és Thilders gróf, a tengerészeti miniszter fia.

* (*Ritka áldás*). Jászó-Mindszenten egy Maje-het Mihály nevű földmives neje, ötszöri szülésre összesen tizennégy gyermeknek adott életet; még pedig a következők rendben: 1-ör négy; 2-ör három; 3-ör kettő; 4-er szintén kettő, és 5-ör ismét három gyermeke született. A gyermekek közül csak az utóbbi kettesből él egy, és ugyan-csak az utóbbi hármashból kettő. A férfi 40 éves, az asszony 36, s mindkettő a legjobb egészségnek örvend és reményli, hogy a szülői örömökben még többször is részesülendnek. Minden gyermekük, de különösen az utóbbi hármások oly tökéletesen ki voltak fejlődve, mintha rendes egyes szülöttek lettek volna.

H i r d e t é s e k.

Az „ATHENAEUM“ kiadásában

s általa Magyarország minden könyvkereskedésében, továbbá Bécsben Gorischek könyvkereskedésében (Stefansplatz 6) kapható az:

IGAZMONDÓ NAPTÁRA 1871-re.

Első évi folyam. 4-rét, 104 oldal, számos képpel. Ára 50 krajcár.

TARTALMA: Ezer év. — Legenda Jókai Mórtól. — Mikor Magyarország féllistenci teremték. — A szent Anna tava — Budavár bevétele 1849. évi május 21-én. — Hogy lopták ki az osztrák generállist saját táborából. — Az ellenzék vezérferflai (areképekkel). — Mikor aztán nagyra nőttek. Bakcsi Ferentől. — Régi mese a kőzörsz számarról, új kiadásban 6 képpel. — A törvénykezési életből. képekkel. — Arvizi jelent képpen. — Adomák. — Gazdánkunk. Sarlós Adámtól. — Magában foglalja továbbá e naptár a magyarországi és erdélyi vásárok teljes sorozatát. a kereskedelmi- és iparkamrákat, gazdasági egyll teket. — Kamat- és eselőbbér szűmitő táblázatokat; ellési, esiközési stb. naptárt.

Ugyanott október hó közepéig

Az „Athenaeum“ nagy képes naptára

meg fog jelenni, melynek bővebb tartalmát későbbben közölni fogjuk.